

Листопад 2019

Цей інформаційний бюлетень не є зобов'язуючим для Суду і не є вичерпним

Професійна таємниця адвоката

«[У] той час як стаття 8 [Європейської конвенції з прав людини]¹ захищає конфіденційність кореспонденції між окремими особами, вона також передбачає посилений захист обміну інформацією між адвокатами та їхніми клієнтами. Це обумовлено фундаментальною роллю адвокатів у демократичному суспільстві – роллю захисту сторін судових процесів. Адвокати не зможуть виконувати це важливе завдання, якщо вони не можуть гарантувати тим, кого вони захищають, що обмін інформацією між ними залишиться конфіденційним. Для успішного виконання цієї місії важливо, щоб між адвокатом та його клієнтом була довіра, і саме для цього необхідна таємність. Право на справедливий суд, включаючи право звинуваченої особи не свідчити проти себе, не має прямого відношення до цього, але залежить від дотримання цієї умови. Зважаючи на додатковий захист, який надає стаття 8 для дотримання конфіденційності відносин між адвокатом та клієнтом, а також підстави, на яких ця конфіденційність ґрунтується, [Європейський] Суд [з прав людини] вважає, що професійна таємниця адвокатів, накладаючи певні зобов'язання на них, має особливий захист за цією статтею». (Мішо проти Франції (*Michaud v. France*), [рішення](#) від 6 грудня 2012 року, § 118–119).

Розкриття банківської інформації у кримінальних провадженнях

[Бріто Феррінью Бексія Вілла-Нова проти Португалії \(Brito Ferrinho Bexiga Villa-Nova v. Portugal\)](#)

1 грудня 2015 року

У цій справі заявниця скаржилася, що її банківські виписки вивчали у межах відкритого проти неї кримінального провадження стосовно податкових махінацій. Вона стверджувала, що було порушено професійну таємницю, яка поширювалася на неї, оскільки заявниця була адвокатом.

Відзначивши недостатність процесуальних гарантій та ефективного судового контролю за заходами, на які скаржилася заявниця, Суд дійшов до висновку, що органи влади Португалії у цій справі не змогли справедливо збалансувати суспільний інтерес та вимоги захисту прав заявниці на повагу до її приватного життя. Відтак Суд встановив, що було **порушено статтю 8** Конвенції. Суд зазначив зокрема, що вивчення банківських виписок заявниці було рівноцінним втручанням у професійну таємницю, яка підпадає під визначення приватного життя. Також Суд зазначив, що процесуальні дії, що передбачали втручання у професійну таємницю, відбулися без участі заявниці, яка не мала змоги надати свої аргументи. Також усупереч вимогам національного законодавства під час цих дій органи влади не запитали думку Асоціації адвокатів. Окрім того, Суд виявив, що вимоги ефективного контролю, зазначеної у статті 8, не було виконано.

¹ Стаття 8 (право на повагу до приватного та сімейного життя) [Європейської конвенції з прав людини](#) передбачає, що:

«1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.

2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання передбачено законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб».

Перехоплення повідомлень, прослуховування телефонів і таємне стеження

Перехоплення письмової кореспонденції між адвокатом та клієнтом

Лорен проти Франції (Laurent v. France)

24 травня 2018 року

Справа стосувалася перехоплення офіцером поліції паперів, які заявник – адвокат – передавав своїм клієнтам, що перебували під супроводом поліції у вестибюлі суду. Заявник стверджував, що перехоплення офіцером поліції паперів, які він передав своїм клієнтам, порушувало його право на повагу до кореспонденції.

Суд встановив, що було **порушено статтю 8** Конвенції, визначивши, що перехоплення та розкриття кореспонденції адвоката, призначеної його клієнтам, не відповідало нагальній суспільній потребі, а отже, не було необхідним у демократичному суспільстві у значенні статті 8. Суд зазначив зокрема, що складений аркуш паперу, на якому адвокат написав своє повідомлення і передав клієнтам, є захищеною кореспонденцією згідно зі статтю 8 Конвенції. Суд також зауважив, що зміст документів, перехоплених офіцером поліції, був неістотним, зазначаючи, що, незалежно від мети, кореспонденція між адвокатом та клієнтами є приватною та конфіденційною. У цій справі заявник, як адвокат, написав та передав документи з питаннями клієнтам, не ховаючись від старшого офіцера, який їх супроводжував, і не намагався приховати своїх дій. Якщо немає жодної підозри щодо спроби вчинення протиправних дій, таке перехоплення документів є невинуватим.

Прослуховування телефонних ліній юридичних компаній

Копп проти Швейцарії (Kopp v. Switzerland)

25 березня 1998 року

Справа стосувалася прослуховування телефонних ліній юридичної фірми заявника, що відбувалося за наказом федерального прокурора у зв'язку з розслідуванням кримінальної справи, у якій заявник був третьою стороною.

Суд визнав, що було **порушено статтю 8** Конвенції, встановивши, що законодавство Швейцарії не давало достатньо чіткого визначення меж повноважень органів влади у цьому питанні та способів їх реалізації. Відтак Суд дійшов висновку, що заявнику, як адвокату, не користувався мінімальними гарантіями законодавчого захисту, передбаченими у демократичному суспільстві. Суд зазначив зокрема, що навіть попри те, що прецедентна практика Федерального суду Швейцарії встановила принцип, який, крім того, був загальноновизнаним, адвокатська таємниця у ньому стосувалася тільки стосунків адвоката з клієнтами. Закон не давав чіткого визначення того, як, за яких умов та ким проводиться розмежування питань, безпосередньо пов'язаних з роботою адвоката зі стороною судового процесу, та питань, що стосуються діяльності, відмінної від діяльності адвоката. Крім того, щонайменше дивним видалося те, що цю роль повинен був виконувати чиновник юридичного відділу поштового відділення (виконавчої гілки влади), без нагляду з боку незалежного судді, особливо у такій делікатній сфері конфіденційних відносин між адвокатом та клієнтами, які безпосередньо стосуються прав захисту.

Прутеану проти Румунії (Pruteanu v. Romania)

3 лютого 2015 року

Справа стосується перехоплення телефонних розмов адвоката, його неспроможності оскаржити законність цього заходу та домогтися знищення записів. Заявник скаржився на порушення свого права на повагу до приватного життя та кореспонденції.

Суд встановив, що **порушено статтю 8** Конвенції, виявивши, що втручання, на яке скаржився заявник, було непропорційним переслідуваній легітимній меті – спробі з'ясувати істину в кримінальній справі й таким чином запобігти правопорушенням. Також було встановлено, що у заявника, відповідно, не було ефективних засобів, як того вимагає закон, здатних обмежити оскаржуване втручання до міри, необхідної у демократичному суспільстві. Суд також нагадав, що прослуховування розмов між адвокатом та його клієнтом, без сумніву, порушує професійну таємницю, яка є основою довіри між адвокатом та його клієнтом.

Версіні-Кампінчі та Краснянські проти Франції (Versini-Campinchi and Crasnianski v. France)

16 червня 2016 року

Заявниками були адвокат і його молодший колега. На момент подій, під час кризи, спричиненої епідемією коров'ячого сказу, вони представляли інтереси директора компанії, яку підозрювали у порушенні ембарго на імпорту яловичини зі Сполученого Королівства. Справа стосувалася використання у якості доказів у дисциплінарному провадженні проти другої заявниці стенограми телефонної розмови, яка відбулася між нею та її клієнтом, і у якій заявниця розкривала інформацію, захищену адвокатською таємницею.

Суд встановив, що **не було порушення статті 8** Конвенції стосовно другої заявниці, вирішивши, що оскаржуване втручання не було непропорційним переслідуваній легітимній меті – зокрема попередженню заворушень, і може вважатися необхідним у демократичному суспільстві. Суд також зазначив, що запис розмови між заявницею та її клієнтом здійснювався через підозру в тому, що заявниця сама скоїла правопорушення. Національні суди підтвердили, що такий запис не порушував права її клієнта на захист, а те, що заявниця була його адвокатом, не становило достатньої підстави для визнання наявності порушення статті 8.

Таємне стеження**Класс та інші проти Німеччини (Klass and Others v. Germany)**

6 вересня 1978 року

Заявники, п'ять німецьких адвокатів, скаржилися, зокрема, на законодавство Німеччини, що надає повноваження органам влади контролювати їхню кореспонденцію і телефонні розмови без обов'язку влади згодом інформувати їх про заходи, вжиті проти них.

Суд встановив, що у цьому випадку **не було порушення статті 8 Конвенції**, зазначивши, що органи влади Німеччини могли справедливо вважати, що таке втручання у реалізацію права, гарантованого пунктом 1 статті 8, було необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки та заради запобігання заворушенням чи злочинам (пункт 2 статті 8). Суд також зазначив, що таємне стеження за громадянами, характерне для поліцейської держави, може бути допустимим згідно з Конвенцією, тільки якщо воно є суворо необхідним для забезпечення функціонування демократичних інститутів. Зазначаючи, однак, що демократичні суспільства наразі перебувають під загрозою вельми витончених форм шпигунства й тероризму, внаслідок чого держава повинна бути в змозі ефективно протидіяти таким загрозам, здійснювати таємне стеження за підіривними елементами, що діють на її території. Суд вважає, що наявність законодавства, яке надає легітимність таємному стеженню за електронними скриньками, поштою і телекомунікаціями є, за виняткових обставин, необхідним для забезпечення національних інтересів та безпеки та/або для запобігання заворушенням чи злочинам.

Заяви, що очікують розгляду**Треттер та інші проти Австрії (Tretter and Others v. Austria) (№ 3599/10)**

Уряд Австрії було повідомлено про заяву 6 травня 2013 року

Заявники, серед яких є адвокати, скаржаться на зміни до Закону про повноваження поліції, які набули чинності у січні 2008 року та розширив повноваження органів поліції щодо збору та обробки персональних даних.

Суд повідомив про заяву Уряд Австрії та поставив питання сторонам відповідно до статей 8 (право на повагу до приватного життя та кореспонденції), 10 (свобода вираження поглядів) та 34 (право на індивідуальну заяву) Конвенції.

Association confraternelle de la presse judiciaire проти Франції (Association confraternelle de la presse judiciaire v. France) та 11 інших заяв (№№49526/15, 49615/15, 49616/15, 49617/15, 49618/15, 49619/15, 49620/15, 49621/15, 55058/15, 55061/15, 59602/15 та 59621/15)

Уряд Франції повідомлено про заяви 26 квітня 2017 року

Ці заяви, ініційовані адвокатами та журналістами, а також юридичними особами, що мають відношення до цих процесів, стосуються закону Франції про розвідку від 24 липня 2015 року.

Суд повідомив Уряд Франції про заяви та поставив питання сторонам відповідно до статей 8 (право на повагу до приватного життя та кореспонденції), 10 (свобода вираження поглядів) та 13 (право на ефективний засіб правового захисту) Конвенції.

Обов'язок повідомляти про підозри

Мішо проти Франції (Michaud v. France)

6 грудня 2012 року

Справа стосувалася обов'язку французьких адвокатів повідомляти про свої підозри щодо можливих дій їхніх клієнтів по відмиванню грошей. 3-поміж скарг була, зокрема, заява члена Паризької колегії та ради адвокатів про те, що цей обов'язок, який був наслідком застосування європейських директив, суперечив статті 8 Конвенції, що захищає конфіденційність відносин між адвокатами та клієнтами.

Суд встановив, що **не було порушення статті 8** Конвенції. Визнаючи важливість конфіденційності у відносинах між адвокатом і клієнтом та збереження адвокатської таємниці, Суд водночас вважає, що обов'язок повідомляти про підозри відповідає законній меті запобігання заворушенням та злочинам, оскільки його завданням є запобігання відмиванню грошей та подібних кримінальних злочинів. Таким чином, обов'язок був необхідним для досягнення цієї мети. Пізніше Суд визначив, що обов'язок повідомляти про підозри у тій формі, в якій його реалізовано у Франції, не призводив до непропорційного порушення адвокатської таємниці, оскільки на адвокатів не поширювалася ця вимога тоді, коли вони захищали сторону судового процесу, а законодавство містило механізм захисту адвокатської таємниці, оскільки адвокати надсилали свої звіти не органам влади безпосередньо, а президенту колегії адвокатів, до якої вони належали.

Обмеження на розголошення секретної інформації адвокатам та право на справедливий суд

М. проти Нідерландів (M. v. the Netherlands)" (№ 2156/10)

24 липня 2017 року

Справа стосувалася колишнього члена Служби розвідки і безпеки Нідерландів (AIVD), якого звинувачували у розголошенні державної таємниці. Як редактор аудіозаписів та перекладач, він мав доступ до секретної інформації, яку йому було суворо заборонено розголошувати. Обов'язок щодо нерозголошення залишився навіть після того, як він звільнився зі служби. Його було звинувачено у розголошенні державної таємниці особам, що не були вповноваженими на доступ до такої інформації, включаючи осіб, яких підозрювали у терористичній діяльності. Заявник скаржився на несправедливість кримінальної справи проти нього.

Він скаржився зокрема на те, що AIVD мала повний контроль над доказами, обмежуючи доступ до них для нього та національних судів та контролюючи їх використання, що, у свою чергу, не дало йому змоги ефективно давати вказівки своєму захиснику.

Суд постановив, що мало місце порушення **пункту 1** (право на справедливий суд) та **підпункту (с) пункту 3** (право на юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд) **статті 6** Конвенції, встановивши, що коли заявник під страхом покарання повинен розкрити державні секрети своїм адвокатам, спілкування між ним та його захисником не може вважатися вільним та необмеженим за змістом, що завдає невинуватої шкоди справедливості провадження проти нього. Враховуючи те, що вимоги секретності можуть діяти у той момент, коли колишнього співробітника секретних служб судять за розкриття державної таємниці, Суд зазначає, однак, що у центрі уваги було саме те, як заборона на розкриття секретної інформації впливала на право заявника на захист. У зв'язку з цим за браком кваліфікованої консультації від особи, проти якої висунуто серйозні кримінальні звинувачення, не можна очікувати зваженого оцінювання переваги від розкриття повної інформації адвокату проти ризику подальшого покарання за таке розкриття. Суд, однак, вирішив, що у такому разі **не було порушення пункту 1** (право на справедливий суд) та **підпунктів (b) і (d) пункту 3 статті 6** (право мати час та можливості, необхідні для підготовки свого захисту і право допитувати свідків та вимагати, щоб їх допитали) Конвенції.

Обшуки та виїмки в офісі адвоката та вдома

Німіц проти Німеччини (Niemietz v. Germany)

16 грудня 1992 року

Справа стосувалася обшуку офісу адвоката під час кримінального провадження по обвинуваченню в образливій поведінці щодо третьої сторони. Заявник скаржився зокрема на те, що його право на недоторканність житла та кореспонденції було порушено.

Суд встановив, що **було порушено статтю 8** Конвенції, виявивши, що втручання, яке становило предмет заяви, не було пропорційним переслідуваній легітимній меті, а саме запобіганню злочину та захисту прав інших людей, і таким чином не було необхідним у демократичному суспільстві. Суд зазначив зокрема, що, у той час як правопорушення, яке стало підставою для обшуку, охоплювало не тільки образливу поведінку, але й спробу вчинення тиску на суддю, не може бути класифіковане як несерйозне, з іншого боку, ордер був сформульований дуже широко. Крім цього, зважаючи на розглянуті матеріали, Суд дійшов висновку, що обшук становив втручання у професійну таємницю тією мірою, що не була пропорційною за цих обставин. У зв'язку з цим Суд нагадав, що у справах, які стосуються адвокатів, посягання на професійну таємницю може мати наслідки для належного відправлення правосуддя, а отже, прав, гарантованих статтею 6 (право на справедливий суд) Конвенції.

Тамусіс проти Сполученого Королівства (Tamosius v. the United Kingdom)

19 вересня 2002 року (рішення про прийнятність)

Ця справа стосувалась обшуку в офісі адвоката й вилучення матеріалів у справі в контексті розслідування податкових махінацій стосовно деяких його клієнтів. Заявник скаржився, зокрема, на те, що видача ордеру на обшук та його проведення становили порушення права на повагу до приватного життя та кореспонденції. Він скаржився на те, що *серед іншого*, законодавче визначення адвокатської таємниці було надто вузьким.

Суд визнав заяву **неприйнятною** відповідно до статті 8 Конвенції як явно необґрунтовану, з'ясувавши, що обшук у такому разі не був непропорційним легітимним цілям, що переслідувались, зокрема запобіганню злочинам та заворушенням, а також для забезпечення економічного благополуччя країни, та що під час процесу було забезпечено належні правові гарантії. Крім того, було зазначено, що обшуки проводили згідно з ордером, виданим суддею і під наглядом ради, завданням якої було визначити, які документи були захищені адвокатською таємницею і не могли бути вилучені. Надалі, зважаючи на визначення адвокатської таємниці у національному законодавстві, Суд встановив, що заборона вилучення документів, захищених адвокатською таємницею, була дуже чіткою гарантією проти втручання у професійну таємницю, спрямовану на здійснення правосуддя, і враховувала те, що вилучення таких документів могло бути оскаржено у судовому порядку та заявники потенційно могли вимагати відшкодування нанесеної шкоди.

Петрі Саллінен та інші проти Фінляндії (Petri Sallinen and Others v. Finland)

27 вересня 2005 року

Справа стосувалася обшуку житла першого заявника, адвоката, і вилучення деяких матеріалів. Поліція зберегла копію одного з його жорстких дисків, який містив, окрім іншого, приватну інформацію про трьох його клієнтів у відповідний час, які також подали заяви до Суду.

Суд постановив, що було **порушено статтю 8** Конвенції, встановивши, що втручання, на яке скаржилися заявники, не відповідало вимогам закону. У зв'язку з цим Суд зазначив, що законодавство Фінляндії не надавало належних правових гарантій і не містило чітких вказівок щодо умов, за яких можна проводити обшук та вилучати матеріали, що не підлягають розголошенню.

Дивіться також: **Хейно проти Фінляндії (Heino v. Finland)**, рішення від 15 лютого 2011 року.

Смірнов проти Росії (Smirnov v. Russia)

7 червня 2007 року

Заявник, адвокат, скаржився на те, що у його квартирі було проведено обшук та вилучено багато документів і процесор його комп'ютера для отримання доступу до оцифрованих документів його клієнтів, яких підозрювали в участі в організованому злочинному угрупованні, та доказів проти них.

Суд постановив, що було **порушено статтю 8** Конвенції, встановивши, що обшук порушив професійну таємницю у тій мірі, що не була пропорційною будь-якій легітимній меті. Зазначаючи, зокрема, що самого заявника не підозрювали у жодних кримінальних правопорушеннях, Суд вирішив, що обшук було проведено без достатніх та відповідних підстав для втручання у професійну таємницю, ордер на обшук містив надто широкі формулювання, надаючи повну свободу поліції у питанні визначення, що підлягає вилученню.

Дивіться також: **Алексанян проти Росії (Aleksanyan v. Russia)**, рішення від 22 грудня 2008 року; **Колесніченко проти Росії (Kolesnichenko v. Russia)**, рішення від 9 квітня 2009 року; **Юдітська та інші проти Росії (Yuditskaya and Others v. Russia)**, рішення від 12 лютого 2015 року.

Wieser and Bicos Beteiliaunaen GmbH проти Австрії (Wieser and Bicos Beteiliaunaen GmbH v. Austria)

16 жовтня 2007 року

Заявники, товариство з обмеженою відповідальністю, його власник та генеральний директор, що також був адвокатом, скаржилися на те, що приміщення компанії обшукали і вилучили електронні дані у межах розслідування кримінальної справи про незаконну торгівлю медичними препаратами. Вони безуспішно скаржилися до національних судів на те, що обшук та вилучення електронних даних порушували обов'язки першого заявника щодо дотримання професійної таємниці.

Суд вирішив, що було **порушено статтю 8** Конвенції, з'ясувавши, що неспроможність працівників поліції дотриматися певних процесуальних гарантій, що мають на меті запобігання свавільності й захист професійної таємниці, зробила обшук та вилучення електронних даних першого заявника непропорційним переслідуваній легітимній меті, а саме меті запобігання злочинам. Представник асоціації адвокатів, зокрема, що був присутнім під час обшуку, не зміг належним чином проконтролювати цю частину обшуку, протокол був складений надто пізно, й ані першого заявника, ані представника асоціації адвокатів не було поінформовано про результати обшуку. Суд також зазначив, що, попри те, що перший заявник не був захисником другого заявника, він був адвокатом низки інших компаній, акціями яких він володів. Окрім того, велика частина вилучених електронних даних містила таку ж інформацію, що і паперові документи, деякі з яких суддя повернув першому заявникові, оскільки вони містили професійну таємницю. Таким чином, можна дійти очевидного висновку, що вилучені електронні дані також містили таку інформацію.

Ілія Стефанов проти Болгарії (Iliya Stefanov v. Bulgaria)

22 травня 2008 року

У межах розслідування кримінальної справи за звинуваченнями у вимаганні поліція обшукала офіс заявника – юриста – у присутності двох його сусідів. Вони вилучили комп'ютер заявника та всі його дискети. Розслідування пізніше було припинено, і було видано наказ про повернення всіх вилучених матеріалів заявникові. Заявник скаржився, зокрема, на незаконність цього обшуку та вилучення.

Суд постановив, що було **порушено статтю 8** Конвенції, встановивши, що обшук порушив професійну таємницю заявника тією мірою, що була непропорційною за таких обставин. У той час як Суд визнавав, що ордер на обшук був виданий на основі обґрунтованих підозр, що впливали із заяв декількох свідків, він зазначив, що формулювання в ордері були надто широкими і що він дозволив поліції вилучити та протягом двох місяців утримувати комп'ютер заявника і його дискети, які містили матеріали, захищені адвокатською таємницею. Крім того, сумнівно, що сусіди, які не мали юридичної кваліфікації, могли забезпечити ефективну гарантію проти надмірного втручання поліції у професійну таємницю заявника. Оскільки згідно з законодавством Болгарії не було процедури, що дозволяла б оскаржити законність обшуку та вилучення, Суд установив, що також **порушено статтю 13** (право на ефективний засіб правового захисту) Конвенції.

Дивіться також: **Головань проти України (Golovan v. Ukraine)**, рішення від 5 липня 2012 року.

Андре та інший проти Франції (André and Another v. France)

24 липня 2008 року

Справа стосувалася обшуку офісів заявників, обоє з яких є адвокатами, податковими органами, що сподівалися віднайти докази для звинувачення компанії, яка була клієнтом адвокатів і яку підозрювали в ухиленні від сплати податків. Було вилучено велику кількість документів, включаючи рукописні замітки з коментарями, зробленими першим заявником. Голова Асоціації адвокатів зазначив, що це були особисті документи заявника, і відтак вони були захищені правилом повної професійної конфіденційності й не могли бути вилучені. Заявники скаржилися, зокрема, на порушення професійної конфіденційності й на відсутність ефективних засобів правового захисту, які дозволили б їм оскаржити законність обшуків та виїмок в офісах.

Суд постановив, що було **порушено статтю 8** Конвенції, встановивши, що обшук та вилучення були непропорційними переслідуній легітимній меті, зокрема запобіганню заворушенням та злочинам. Суд, зокрема, зазначив, що обшуки та вилучення в офісі адвокатів, безумовно, становлять втручання у професійну таємницю, що лежить в основі конфіденційності стосунків між адвокатом та його клієнтом і суперечить праву клієнта адвоката не свідчити проти себе. Таким чином, якщо національне законодавство дозволяє проведення таких обшуків, вони повинні обов'язково проводитись зі спеціальними гарантіями. У цьому разі вимогу наявності спеціальної процесуальної гарантії було виконано, оскільки обшуки проводили у присутності голови Асоціації адвокатів, членами якої були заявники. Його присутність і його зауваження щодо конфіденційності вилучених документів були зафіксовані у відповідному протоколі. Однак суддя, що надав дозвіл на обшук, був відсутній, а присутність голови Асоціації адвокатів та його заперечення, які він висловив, не завадили офіцерам, що проводили обшук, переглянути всі документи в офісі та вилучити їх. Щодо вилучення рукописних заміток першого заявника, вони були особистими документами адвоката і таким чином були захищені професійною таємницею. Крім цього, податкові інспектори та старший офіцер поліції отримали широкі повноваження завдяки ордеру на обшук, що був сформульований надто широко. Наприкінці Суд зазначив, що у контексті податкової перевірки компанії, яка була клієнтом заявників, податкова інспекція обшукувала заявників виключно через те, що для неї було складно провести відповідні перевірки і знайти документи, які могли підтвердити підозри в ухиленні від сплати податків. Самих заявників при цьому ніколи не звинувачували у правопорушенні або участі у махінаціях, якими займалася їхня компанія-клієнт.

Дивіться також: [Ксав'є Да Сільвейра проти Франції \(Xavier Da Silveira v. France\)](#) рішення від 21 січня 2010 року.

Робатін проти Австрії (Robathin v. Austria)

3 липня 2012 року

Заявник, практикуючий адвокат, позивався у зв'язку з обшуком, проведеним у його офісі, та вилученням документів і також усіх його електронних даних у межах розслідування кримінальної справи проти нього за підозрою у крадіжці, викраденні та шахрайстві стосовно своїх клієнтів. Зрештою всі звинувачення з нього було знято.

Суд визнав, що було **порушено статтю 8** Конвенції. Суд також зазначив, що у той час як заявник мав змогу користуватися великою кількістю процесуальних гарантій, наглядова палата, до якої він звернувся у своїй справі, надала виключно короткий та досить загальний виклад причин для дозволу вивчення всіх електронних даних, що були в офісі адвоката, а не тільки тих, які стосувалися винятково його відносин зі стверджуваними жертвами його злочинів. Зважаючи на специфічні обставини, наявні в офісі адвоката, слід було навести конкретні причини, щоб дозволити подібний всеосяжний обшук. За відсутності таких причин, Суд змушений констатувати, що вилучення та перевірка всіх даних виходила за межі того, що було необхідним для досягнення легітимної мети, зокрема запобігання злочинам.

Vinci Construction та GMT Génie Civil and Services проти Франції (Vinci Construction and GMT Génie Civil and Services v. France)

2 квітень 2015 року

Справа стосувалася обшуку та виїмок, які провели слідчі з Департаменту з питань конкуренції, захисту прав споживачів та боротьби із шахрайством у приміщеннях двох компаній. Заявники скаржилися, серед іншого, на непропорційне втручання у їхнє право на захист і право на повагу до житла, приватного життя та кореспонденції, зокрема в аспекті конфіденційності відносин між адвокатом та клієнтом у зв'язку з масштабністю і невивірковим характером вилучення предметів, а також відсутністю детального переліку вилучених речей.

Суд встановив **порушення статті 8** Конвенції, відзначивши, що перевірки та виїмки у приміщеннях компаній були непропорційними переслідуваній легітимній меті, зокрема економічному добробуту країни та запобіганням заворушенням та злочинам. Суд, зокрема, зазначив, що гарантії, надані в межах національного законодавства, які регулювали обшуки та виїмки у зв'язку з підозрою у непрозорій конкуренції, цього разу не було застосовано у практичний та ефективний спосіб, особливо за умови, що серед вилучених документів було листування між адвокатом та його клієнтами, яке користується особливим захистом. З огляду на це Суд узяв до уваги, що суддя, який мав розглядати скаргу на вилучення окремих документів, і оскільки вони не стосувалися розслідування або були захищені адвокатською таємницею, він або вона повинні були вирішити, що робити з документами після їх детального вивчення, розглянути питання пропорційності й видати розпорядження про повернення документів за відповідних умов. Суд також визначив, що було **порушено пункт 1 статті 6** (право на справедливий суд), оскільки заявники не мали змоги подати повноцінну апеляцію проти рішення, яке дозволяло проведення обшуку та виїмки.

Sérvulo & Associados - Sociedade de Advogados, RL проти Португалії (Sérvulo & Associados - Sociedade de Advogados, RL v. Portugal)

3 вересня 2015 року

Справа стосувалася обшуків офісів юридичної фірми та вилучення файлів з комп'ютерів, а також електронних листів під час розслідування звинувачень у корупції, незаконному заволодінні інформацією та відмиванні грошей у зв'язку з придбанням Урядом Португалії двох субмарин у німецького консорціуму.

Суд встановив, що у цій справі **не було порушення статті 8** Конвенції. Суд дійшов висновку, що, попри масштаби обшуків та виїмок, механізми захисту, надані заявникам проти зловживань, свавілля та порушень професійної таємниці, були відповідними та достатніми. Таким чином, операції обшуків та виїмок не були втручанням, непропорційним переслідуваній легітимній меті, зокрема запобіганню заворушенням та злочинам. Суд узяв до уваги те, що після перегляду вилучених комп'ютерних файлів та електронних листів суддя Центрального суду кримінальних розслідувань наказав видалити 850 записів, які він визначив як приватні, захищені професійною таємницею або ж як такі, що не стосуються справи. Суд не побачив підстав ставити під сумнів оцінку судді, якого залучили для встановлення питання законності обшуків та виїмок, а також для захисту професійної таємниці. Крім того, у відповідь на заперечення заявників, які стверджували, що їм не повернули комп'ютерні записи, Суд зазначив, що оригінали було повернуто і що не було обов'язку повертати копії, які можуть зберігатися упродовж усього строку давності за ці злочини.

Lindstrand Partners Advokatbvrś AB проти Швеції (Lindstrand Partners Advokatbvrś AB v. Sweden)

20 грудня 2016 року

Справа стосувалась обшуку, проведеного в приміщенні юридичної фірми-заявника податковою інспекцією в ході аудиту, що проводився стосовно двох інших компаній. Податкова інспекція мала підозри у тому, що значні суми грошей приховували від податкової системи Швеції завдяки нерегулярним транзакціям між компанією-клієнтом заявника та швейцарською компанією. Заявник скаржився, зокрема на те, що право на приватність фірми було порушено тим, що податкова інспекція надала доступ для обшуку її приміщень і вилучення носіїв даних, що, за їхніми припущеннями, належали цій фірмі.

Суд постановив, що **не було порушення статті 8** Конвенції, встановивши, що обшук офісу компанії-заявника не був непропорційним переслідуваній легітимній меті, зокрема економічному добробуту країни. Суд зазначив зокрема, що матеріали, які вилучила або скопіювала податкова інспекція, не містили інформації, що підпадає під визначення професійної таємниці. Суд встановив, однак, що було **порушено статтю 13** (право на ефективний засіб правового захисту) Конвенції **у поєднанні зі статтею 8**, узявши до уваги, що заявник був позбавлений правового статусу у провадженні щодо надання дозволу на проведення обшуку їх приміщень, і таким чином не мав доступу до будь-якого засобу правового захисту для розгляду його заперечень проти обшуку.

Тухеява проти Франції (Tuheiaava v. France)

28 серпня 2018 року (рішення про прийнятність)

Ця справа стосувалась адвоката, який скаржився на візит голови Асоціації адвокатів до його офісу під час відсутності заявника. Заявник стверджував, зокрема, що візит під час його відсутності порушував його право на повагу до житла.

Суд встановив, що заява на неповагу до житла заявника є **неприйнятною**, оскільки вона є явно необґрунтованою. Суд визначив зокрема, що у цій справі не порушено професійної таємниці. Оскільки візит відбувся не з боку органів влади, що не мали відношення до професії, а навпаки, з боку голови Асоціації адвокатів, який сам є адвокатом і зв'язаний професійною таємницею, яку повинен був захищати в інтересах усіх членів Асоціації. Суд зазначив, що візит відбувся у зв'язку з потребою зберегти стосунки довіри між адвокатами та їхніми клієнтами. Він повторно наголосив, що особливий статус адвокатів надав їм центральне місце у відправленні правосуддя в якості посередників між суспільством та судами. У підсумку, в той час як адвокатам повинен гарантуватися особливий захист під час виконання ними професійних обов'язків, від них вимагається дотримання стандартів поведінки під наглядом та керівництвом Асоціацій адвокатів.

Леоцакос проти Греції (Leotsakos v. Greece)

4 жовтня 2018 року

Справа стосувалася проведення обшуку на місці роботи заявника, адвоката, та вилучення декількох предметів і документів у межах розслідування кримінальної справи, ініційованої проти нього. Заявник скаржився на умови, за яких відбувався обшук його офісу.

Суд постановив, що **мало місце порушення статті 8** Конвенції. Суд встановив зокрема, що процесуальні порушення були настільки серйозними, що обшук та виїмка, проведені в офісі заявника, не могли вважатися пропорційними переслідуваній легітимній меті (запобігання злочинам), зважаючи на зацікавленість демократичного суспільства забезпечувати повагу до житла інших. З-поміж інших проблем, заявник жодного разу не був присутній під час обшуку, що тривав 12 днів, а органи влади конфіскували комп'ютери та сотні документів, включаючи файли клієнтів, захищені професійною таємницею. Присутність сусідки як незалежного свідка не була достатньою гарантією, оскільки вона не мала юридичних знань та не була у змозі ідентифікувати документи, що стосувалися справ клієнтів.

Кірдок та інші проти Туреччини (Kırdök and Others v. Turkey)3 грудня 2019 року 2019²

Заявники, які є адвокатами, скаржилися на вилучення їх електронних даних судовими органами для цілей кримінального провадження проти іншого адвоката, з яким вони мали спільний офіс.

Суд визнав, що **мало місце порушення статті 8** Конвенції, встановивши, що заходи, застосовані до заявників (вилучення їх електронних даних і відмова повернути або знищити їх), не відповідали нагальній суспільній потребі, не були пропорційними легітимним цілям, які переслідувались (запобігання заворушенням, запобігання кримінальним правопорушенням і захист прав і свобод інших осіб), і не були необхідними в демократичному суспільстві. Суд, зокрема, зазначив, що після того, як заявники подали клопотання про повернення електронних даних, спираючись на професійну таємницю обмінів між адвокатами та їх клієнтами, судові органи були зобов'язані негайно оцінити вилучені дані та повернути дані захищені такою таємницею, або, залежно від обставин, знищити ці дані. Однак національне законодавство та практика були нечіткими щодо наслідків будь-якого невиконання судовими органами цього зобов'язання. Суд присяжних категорично відмовився повернути або знищити вилучені копії даних, спираючись на аргументи щодо законності обшуків, проведених в юридичних офісах, і не відреагував на конкретне твердження про порушення конфіденційності спілкування між адвокатами та їхніми клієнтами. Складається враження, що суд присяжних побічно прийняв підстави, висунуті прокуратурою, щоб обґрунтувати відмову повернути вилучені дані, в тому сенсі, що, оскільки дані, про які йде мова, ще не були розшифровані, було неможливо встановити їх справжніх власників. Суд визнав, що така підстава для відмови не тільки не була чітко прописана в законі, а й була несумісна з сутністю професійної таємниці, що захищає спілкування між адвокатами і їх клієнтами. У будь-якому разі не можна було зробити висновок про те, що розгляд клопотання заявників судовими органами відповідав зобов'язанням щодо забезпечення особливо суворої перевірки заходів, що стосуються даних, на які поширюється професійна таємниця.

Дивіться також рішення у справі:

Волланд проти Норвегії (Wolland v. Norway)

17 травня 2018 року

Media Contact:

Tel.: +33 (0)3 90 21 42 08

² Це рішення набуде статусу остаточного за умов, визначених у Статті 44 § 2 (остаточні рішення у справі) [Європейської конвенції з прав людини](#).